

PB071

Principy nízkoúrovňového programování

Datové typy, operátory, řídicí struktury

Organizační

I THOUGHT PBO71 WILL BE EASY

NEVER HAVE I BEEN SO WRONG

Organizační – domácí úkoly

- Domácí úkol
  - zadání 1. úkolu
  - možnost odevzdání nanečisto (details na cvičení)
  - odevzdání do fakultního gitu, spuštění notifikačního skriptu
- Studentští poradci
  - hlavní počítačová hala, poblíž kopírky
  - dostupní pravidelně od tohoto týdne
  - <http://cecko.eu/public/pb071>
- Kudos: pokud vám poradce dobře poradí, můžete mu udělit pochvalu:
  - <https://is.muni.cz/auth/cd/1433/jaro2017/PB071/kudos>

Kontrolní mail a jeho interpretace

● Hlavička mailu

Zátěž Aisy

http://en.wikipedia.org/wiki/Load_%28computing%29

Pokud je nad 20, může být problém v zátěži

Vysledek pro studenta Tomas Brukner UCO 574580 (login xbrukner), SVN revize 83.
Cvicici tohoto studenta je Tomas Brukner.
Cas vyhodnoceni je 21. 2. 2013 17:45:23, load 0.77, 0.46, 0.43, doba provedeni 0:04.

● Tělo mailu

Doba běhu celé kontroly. Pokud je v řádu minut, může být problém v zatížení Aisy

- Výsledek testu, krátký popis při chybě, (body)
- Na ISu je založeno vlákno pro každý domácí úkol
  - Pište zde chybu nebo nepřesnost v zadání
  - Není určeno pro diskuze nefunkčnosti nebo záseků vlastních kódů
    - využijte studijních poradců a cvičících

Organizační - materiály

- Slidy

- <http://cecko.eu/public/pb071/cviceni>
- odpoledne/večer po přednášce aktualizace na finální

- Video nahrávky

- <https://is.muni.cz/auth/el/1433/jaro2017/PB071/um/vi/>
- objevuje se typicky do druhého/třetího dne

- Tutoriály

- <http://cecko.eu/public/pb071>

Proměnné a jejich datové typy

Převod F2C ze cvičení

funkce `main`, bez argumentů,
návrátová hodnota `int`

```
#include <stdio.h>
```

```
int main(void) {
```

```
    int fahr = 0;  
    float celsius = 0;  
    int dolni = 0;  
    int horni = 300;  
    int krok = 20;
```

datové typy, proměnné,
přiřazení, konstanta

řídící struktury (cyklus),
porovnávací operátor, zkrácený
přiřazovací výraz, aritmetické
operátory, pořadí
vyhodnocování...

```
    for (fahr = dolni; fahr <= horni; fahr += krok) {  
        celsius = 5.0 / 9.0 * (fahr - 32);  
        // vypise prevod pro konkretni hodnotu fahrenheitu  
        printf("%3d \t %6.2f \n", fahr, celsius);  
    }  
    return 0;
```

```
}
```


Datové typy

- Datový typ objektu (proměnná, pole...) určuje:
  - (pozn.: objektem se zde nemyslí OOP objekt)
  - hodnoty, kterých může objekt nabývat
    - např. `float` může obsahovat reálná čísla
  - operace, které lze/nelze nad objektem provádět
    - např. k celému číslu lze přičíst 10
    - např. k řetězci nelze podělit číslem 5
- C má následující datové typy:
  - numerické (`int`, `float`, `double...`), znakový (`char`)
  - ukazatelový typ (později)
  - definované uživatelem (`struct`, `union`, `enum`) (později)

Jak silně typový jazyk C je?

- Co vrátí `2 + "2"` ?
- Síla typovosti dle míry omezení kladené na změnu typu
  - netypané jazyky – žádné typy nejsou, bez omezení
  - slabě typované jazyky – typy jsou, ale malé omezení
  - silně typované jazyky – výrazné omezení na změnu typu
  - http://en.wikipedia.org/wiki/Strongly_typed_programming_language
- Assembler << VB/PHP << C << C++/Java << Ada/SPARK
- C je spíše **slabě** typový jazyk, ale ne tolik jako VB/PHP
  - objekty mají přiřazen typ, ale mohou jej měnit
- Objekty mohou měnit svůj typ (tzv. konverze typů)
  - **implicitní** konverzi provádí automaticky překladač (Coercion)
  - **explicitní** konverzi provádí programátor
- Slabě typový proto, že typový systém lze obejít
  - a přetypovávat mezi nekompatibilními (potenciálně nebezpečné)

Primitivní datové typy

- Základní (primitivní) datové typy jsou:
  - **char** (znaménkový i neznaménkový – dle překladače, typicky použit na znaky)
  - **int** (znaménkový, celočíselný)
  - **float** (znaménkový, reálné číslo)
  - **double** (znaménkový, reálné číslo, typicky větší jak float)
  - **_Bool** (logická pravda 1 / nepravda 0, od C99)
  - **wchar_t** (typ pro uchování UNICODE znaků)
- Viz. http://en.wikipedia.org/wiki/C_data_types

Modifikátory datových typů

- **unsigned** – neznaménkový, uvolněný bit znaménka se použije na zvýšení kladného rozsahu hodnot (cca 2x)
  - `unsigned int prom;`
- **signed** – znaménkový (neuvádí se často, protože je to default)
  - Pozor, nemusí platit: `char == signed char`
- **short** – kratší verze typu
  - `short int prom;` nebo také `short prom;`
- **long** – delší verze typu (pokud překladač podporuje)
  - `long int prom;` nebo také `long prom;`
- **long long** – delší verze typu (pokud podporováno)

Primitivní datové typy - velikost

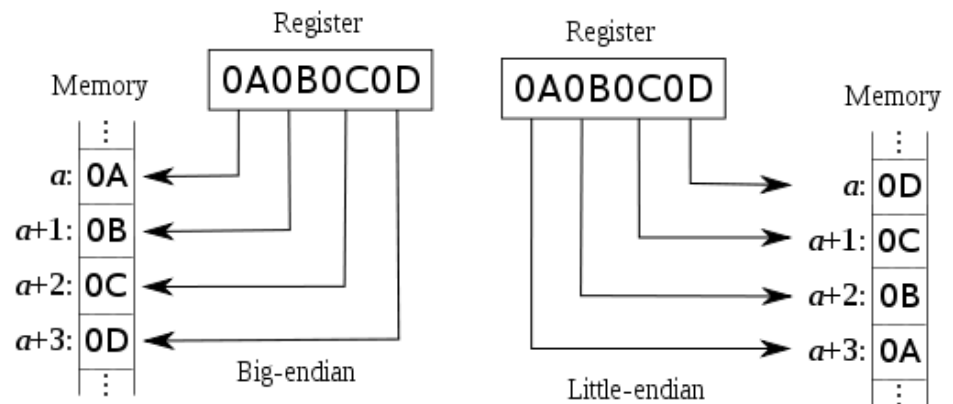
- Velikost typů se může lišit dle platformy
  - zjistíme operátorem `sizeof()`
- Standard předepisuje následující vztahy
  - `sizeof(char) <= sizeof(short) <= sizeof(int) <= sizeof(long)`
  - `sizeof(char) <= sizeof(short) <= sizeof(float) <= sizeof(double)`
  - `sizeof(char) == 1` (nemusí být ale 8 bitů, některé DSP mají např. 16b)
- Velikosti na architektuře x86 jsou typicky
  - char (8b), short (16b), int (32b), long (32b), float (32b), double (64b), long long (64b), long double (80b)

Přesnost primitivních typů

- Typy s plovoucí desetinnou čárkou mají různou přesnost
- double (64 bitů) IEEE 754
  - double-precision binary floating-point format
  - https://en.wikipedia.org/wiki/Double-precision_floating-point_format
  - Přesnost na 15-17 desetinných míst
- Kde to vlastně potřebujeme?
- Představte si, že hledáme gravitační vlny
  - <http://www.videacesky.cz/navody-dokumenty-pokusy/einstein-mel-pravdu-gravitacni-vlny-existuji>
  - LIGO měřilo s přesností 10^{-21}
  - S doublem bychom je nenašli
- Algoritmus RSA – klíč délky 128 bajtů a více ($> 2^{1024}$)
  - Potřebujeme dodatečný typ “Big Integer”
  - Číslo je realizované jako pole, aritmetické operace nad polem

Big vs. little endian

- Problém pořadí bajtů u vícebajtových typů
- Big endian (významnější bajt na nižší adrese)
  - např. PowerPC, ARM (iniciálně)
  - využíváno pro přenos dat v sítích (tzv. *network order*)
- Little endian (méně významný bajt na nižší adrese)
  - např. Intel x86, x64
- Bi-endian
  - Lze přepínat
  - ARM, SPARC...

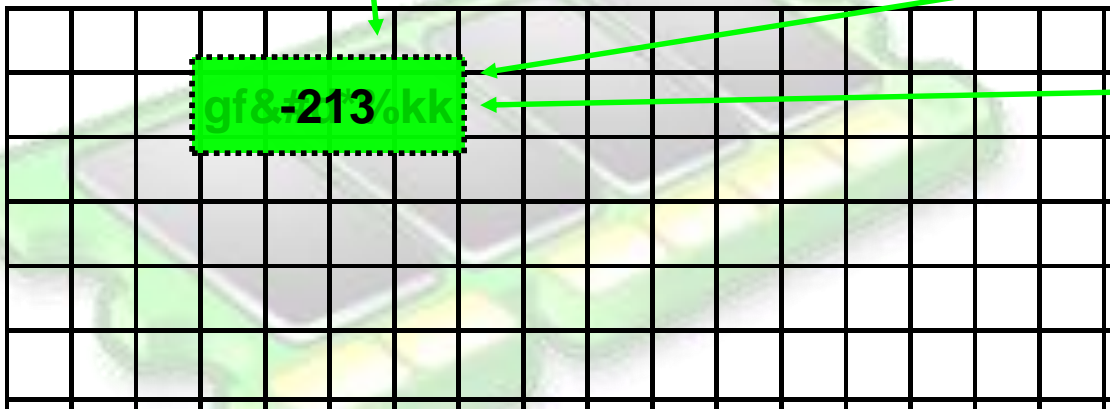

http://en.wikipedia.org/wiki/Little_endian

Co je proměnná?

- Pojmenované paměťové místo s připojenou typovou informací
  - **datový_typ** jméno_proměnné [=iniciální_hodnota];
  - např. **int** test = -213;
  - proměnná má přiřazen datový typ

adresa 0x12345


```
int foo() {  
    int test;  
  
    test = -213;  
  
    return 0;  
}
```

Znamé proměnné:
test → **int**, 0x12345

Deklarace proměnné před prvním použitím

- Proměnná musí být definována/deklarována před prvním použitím
  - určíme zároveň jméno (**test**) a typ (**int**)
  - můžeme zároveň inicializovat (přiřadit hodnotu)
    - silně doporučeno, jinak náhodná hodnota (předchozí obsah buňky paměti)
    - *warning: 'x' is used uninitialized in this function*
- Ukázky
  - `int x; // uninitialized variable`
  - `int x = 0; // variable initialized to 0`
  - `int x = 0, y = 1; // multiple variables, both initialized`

Proměnná - detailněji

- Každé místo v paměti má svou adresu
- Pomocí názvu proměnné můžeme číst nebo zapisovat do této paměti

instrukce assembleru pro zápis do paměti

- např. `promenna = -213;`

- Překladač nahrazuje jméno proměnné její adresou

- typicky relativní k zásobníku

relativní adresa proměnné k adrese zásobníku

- `movl $0xffffffff2b,0xc(%esp)`

-213 hexadecimálně

počáteční adresa zásobníku pro danou funkci

Vyzkoušejte QtCreator instruction-wise mode

Jména proměnných

- Pravidla pojmenování (povinné, jinak syntaktická chyba)
  - musí začínat znakem nebo `_` (NE např. `int 3prom;`)
  - může obsahovat pouze znaky, cifry a podtržítko
  - záleží na velikosti znaků (`int prom; int Prom;`)
  - nesmí být klíčové slovo jazyka (NE např. `int switch = 1;`)
- Konvence pojmenování (doporučené)
  - respektujte existující konvenci v projektu
  - volte výstižná jména
    - ANO `float divider = 1; int numberOfMembers = 0;`
    - NE `a`, `aa`, `sajdksaj`, `PROMENNA`
    - (jména `i` a `j` se používají jako řídící proměnná cyklu)
  - jména proměnných začínějte malým písmenem
  - nezačínějte proměnné `__` nebo `_X` (`X` je libovolné velké písmeno)
    - rezervované, typicky různé platformě závislá makra apod.
  - odděľujte slova v názvu proměnné (`camelCase` nebo `raz_dva`)

Výrazy

- Výraz je kombinace proměnných, konstant, operátorů anebo funkcí
- $x = y + 4 * 5$
  - x a y jsou proměnné
  - 4, 5 jsou konstanty
  - + a * jsou aritmetické operátory
- Výsledkem vyhodnocení výrazu je hodnota s nějakým typem
  - $5 / 9$ konstantní výraz s typem int
  - $5.0 / 9.0$ konstantní výraz s typem double

PB071 Prednaska 02 - Proměnné

Kahoot!

Operátory

Operátory

- Operátory definují, jak mohou být objekty v paměti manipulovány
- Operátory mohou být dle počtu operandů:
  - unární (např. `prom++` nebo `--prom`)
  - binární (např. `prom1 + prom2`)
  - ternární (např. `(den > 15) ? 1 : 0`)
- Operátory mají různou prioritu
  - pořadí vyhodnocení, který vyhodnotit dříve
  - viz. <http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pb071/sl2.htm>
  - http://www.difranco.net/compsci/C_Operator_Precedence_Table.htm

Aritmetické operátory

- Operátory pro aritmetické výrazy (+, -, *, /, %)
- Definovány pro všechny primitivní datové typy
  - typ vyhodnocení výrazu dle typu argumentů
  - defaultní typ je celočíselná hodnota
  - v plovoucí čárce, pokud je alespoň jeden operand float/double
- +, -, * (běžné)
  - `5 + prom; 365 * 24 * 60;`
  - (pozor, např. * má více významů)
- Operátor dělení /
  - v závislosti na argumentech celočíselné nebo s desetinnou čárkou
  - `5 / 9 * (fahr - 32)`
    - pozor na celočíselné dělení (`5 / 9 → 0`)
    - `5.0 / 9.0 * (fahr - 32)`
- Zbytek po celočíselném dělení % (modulo)
  - `5 % 9 → 5`
  - `21 % 2 → 1`

Porovnávací operátory

- Operátory pro porovnání dvou operandů
  - výsledkem je logická hodnota
  - v C je (libovolná) nenulová hodnota pravda ($\sim$ TRUE)
  - 0 je nepravda ($\sim$ FALSE)
    - pozor na 0 v reálném čísle (nemusí být přesně 0)
- $<$, $>$, $<=$, $>=$, $==$, $!=$
- Ukázky
  - `prom > 30`
  - `prom != 55`
  - `55 <= prom`
  - `55 != prom`

Porovnávací op

```
#include <stdio.h>
int main(void) {
    int prom = 0;
    if (prom = 0) printf("Never printed");
    if (prom = 1) printf("Never say never!");
    return 0;
}
```


Pozor na záměnu `= a ==`

- chceme testovat, zda je `prom` rovno 0
  - správně `prom == 0`
- zaměníme chybně `==` za `=`
  - `prom = 0` je validní výraz
- Dostaneme varování překladače, pokud použito např. s IF-ELSE
  - *warning: suggest parentheses around assignment used as truth value*

Pozor na `==` u reálných čísel

- omezená přesnost
- nemusí být shodné a operátor přesto vrátí TRUE

Logické operátory

- Operátory vyhodnocující logickou hodnotu výrazu
- **&&** (a zároveň, AND)
  - oba dva argumenty musí být pravda
  - `(prom == 1) && (prom2 % 10 == 5)`
- **||** (nebo, OR)
  - alespoň jeden argument musí být pravda
  - `(prom == 1) || (prom2 % 2 == 1)`
- **!** (logická negace, NOT)
  - logická inverze argumentu
  - `!(prom % 2 == 1)`

POZOR: Zkrácené vyhodnocování (líné, lazy)

- pokud je znám logický výsledek, zbytek výrazu se nevyhodnocuje
- podvýraz na FALSE pro **&&**, podvýraz na TRUE pro **||**
- pozor na vedlejší efekty (resp. jejich nepřítomnost)
- `if ((5 == 6) && (funkceFoo() == 1)) ...`

nebude vůbec zavoláno

Zvýšení a snížení o “1”

- Užitečná zkratka aritmetického operátoru + 1 resp. - 1
- Postfixová notace
  - `A++` je zkratka pro `A = A + 1`
  - `A--` je zkratka pro `A = A - 1`
  - `B = A++`; je zkratka pro `B = A; A = A + 1`;
    - `++` je vyhodnoceno a `A` změněno **PO** přiřazení
- Prefixová notace
  - `++A` je zkratka pro `A = A + 1`
  - `--A` je zkratka pro `A = A - 1`
  - `B = ++A`; je zkratka pro `A = A + 1; B = A`;
    - `++` je vyhodnoceno a `A` změněno **PŘED** přiřazením
- Pozor ale např. na `a[i] = i++`; (pozice `i` v poli `a`)
  - není definované, zda bude pozice `i` před nebo po `++`
  - stejný problém nastává u funkce(`x, ++x`)
  - Více viz. Sekvenční body (logická místa provádění programu, kde jsou ukončeny dopady předchozích výrazů)
  - http://publications.gbdirect.co.uk/c_book/chapter8/sequence_points.html

Konstanty, konstantní výrazy

- Literál/výraz s hodnotou nezávislou na běhu programu
- Celočíselné, desetinná čárka, reálné
  - `int i = 192;` (dekadicky)
  - `int i = 0xC0;` (hexadecimálně)
  - `int i = 0300;` (osmičková)
  - `unsigned long i = 192UL;`
  - `float pi = 3.14;` (float)
  - `float pi = 3.14159F;` (float explicitně)
  - `double pi = 3.141592653589793L;` (double)
- Znakové konstanty: 'A', '\x1B'
- Řetězcové konstanty: "ahoj"
- Konstantní výrazy mohou být vyhodnoceny v době překladu
  - `5 * 4 + 13` → `33`
- Klíčové slovo `const` (později)

Bitové operátory

- $\&$, $|$, $\sim$, $\wedge$, $\ll$, $\gg$

- Pracují jako logické operátory, ale na úrovni jednotlivých bitů operandů

- AND: $Z = X \& Y$;

0110 $\&$ 1100 = 0100

- OR: $Z = X | Y$;

0110 $ $ 1100 = 1110

- XOR: $Z = X \wedge Y$;

0110 $\wedge$ 1100 = 1010

- INVERT: $Z = \sim X$;

$\sim$ 0110 = 1001

- LSHIFT: $Z = X \ll 2$;

00000110 $\ll$ 2 = 00011000

- RSHIFT: $Z = X \gg 2$;

00000110 $\gg$ 2 = 0000001
----

bitový posun je ztrátový, pokud posunete jedničkový bit za hranici použitého datového typu

Bitové operátory - využití

- Sada příznaků TRUE/FALSE (pro úsporu prostoru)
  - např. do jednoho intu (32b) uschováme 32 hodnot
    - `unsigned int flags = 0x00000000;`
    - (pozn.: jednotlivé bity odpovídají násobkům dvojky)
- Vložení hodnoty na pozici X
  - vypočteme masku jako $\text{mask} = 2^{(X-1)}$ (indexujeme od 0, tedy $X - 1$)
    - např. třetí bit $\rightarrow 2^2 \rightarrow 4 \rightarrow 0x04$ hexadecimálně
  - aplikujeme operaci OR s vypočtenou maskou
    - `flags = flags | 0x04; // set 3th bit to 1`
- Zjištění hodnoty z pozice X
  - vypočteme masku $= 2^{(X-1)}$
  - `if (flags & 0x04) { /*...*/ }`
- Zjištění hodnoty dolního bajtu
  - maska pro celý bajt je 255, tedy `0xFF`
  - `unsigned char lowByte = flags & 0xFF;`

0001
0100
= 0101

0101
& 0100
= 0100
= TRUE

...0101010000010101
& 11111111
= ...0000000000010101

! Nepoužívejte se signed hodnotami (není fixní bitová reprezentace)

Bitové operátory - využití

- Operace nutné na úrovni bitů
  - např. převod BASE64, šifrovací algoritmy...
  - maska pro dolních 6 bitů: $2^0+2^1+2^2+2^3+2^4+2^5 = 63_{10} = \text{0x3F}$
  - maska pro horní 2 bity: $2^6+2^7 = 192_{10} = \text{0xC0}$
- Rychlé násobení mocninou dvojky $X * 2^{\text{posun}}$
  - 0011_2 (3 dekadicky)
  - $0011_2 \ll 1 \rightarrow 0110_2$ (6 dekadicky)
  - $0011_2 \ll 2 \rightarrow 1100_2$ (12 dekadicky)
- Pozor na rozlišení & a &&, resp. | a ||
  - např. záměna & za &&
    - $1100 \ \&\& \ 0011 == \text{TRUE}$
    - $1100 \ \& \ 0011 == 0 \ (\text{FALSE})$

Zkrácené přiřazovací operátory

- Často používané výrazy jsou ve tvaru
  - `prom = prom (op) výraz;`
  - např. `int prom = 0; prom = prom + 10;`
- C nabízí kompaktní operátory přiřazení
  - `prom (op)= výraz;`
  - `prom += 10;`
  - `prom /= 3;`
  - `prom %= 7;`
  - `prom &= 0xFF;`

Pořadí vyhodnocení operátorů

```
int prom1 = 1;  
int prom2 = 10;  
prom1 = 5 + prom1 * 18 % prom2 - prom1 == 2;
```

Jaká bude hodnota
prom1?

- použijeme tabulku priority operátorů
  - http://www.difranco.net/compsci/C_Operator_Precedence_Table.htm
- `prom1 = 5 + (prom1 * 18) % prom2 - prom1 == 2;`
- `prom1 = 5 + ((prom1 * 18) % prom2) - prom1 == 2;`
- `prom1 = (5 + ((prom1 * 18) % prom2)) - prom1 == 2;`
- `prom1 = ((5 + ((prom1 * 18) % prom2)) - prom1) == 2;`
- `prom1 = (((5 + ((prom1 * 18) % prom2)) - prom1) == 2);`
- `(prom1 = (((5 + ((prom1 * 18) % prom2)) - prom1) == 2));`

Pořadí vyhodnocení operátorů

Nejvyšší priorita - zleva doprava:	
()	Volání funkce, např. <code>sqrt(2*alfa)</code> (něco jiného jsou uzávorkované výrazy)
[]	Prvek pole
.	Výběr prvku struktury
->	Výběr prvku struktury zadané ukazatelem
Nižší priorita - ZPRAVA DOLEVA:	
!	Logická negace
~	Jednotkový doplněk (z nulových bitů udělá jednotkové a naopak)
+	Potvrzení znaménka (unární plus)
-	Změna znaménka (unární minus)
++	Inkrementace (přičtení 1). Prefixový a postfixový tvar! Jak <code>++i</code> tak <code>i++</code> přičte k <code>i</code> jedničku, ale jako výsledek nevrací totéž!
--	Dekrementace (odečtení 1). Prefixový a postfixový tvar!
&	Vytvoření ukazatele: <code>&x</code> vytvoří ukazatel (adresu) na <code>x</code>
*	Dereference ukazatele: je-li <code>p</code> ukazatel, <code>*p</code> je hodnota, na niž ukazuje
(typ)	Přetypování (konverze typu): <code>(double)pocet</code> převede hodnotu proměnné <code>pocet</code> na hodnotu typu <code>double</code>
sizeof	Velikost objektu (násobek délky typu <code>char</code> , v C99 přímo počet bajtů). Operandem je (typ) nebo výraz: <code>sizeof(long double)</code> , <code>sizeof pocet</code>
Nižší priorita - zleva doprava:	
*	Násobení (binární *)
/	Dělení
%	Modulo (zbytek po celočíselném dělení)
Nižší priorita - zleva doprava:	
+	Sčítání
-	Odčítání

Nižší priorita - zleva doprava:	
<<	Bitový posun vlevo: $x \ll 3$ posune o 3 bity doleva, čili násobí 8
>>	Bitový posun vpravo: $x \gg n$ posune o n bitů doprava, čili dělí 2^n
Nižší priorita - zleva doprava:	
<	Menší než - <i>výsledkem je 1 (true) nebo 0 (false)</i>
<=	Menší nebo rovno (<i>dtto</i>)
>	Větší než (<i>dtto</i>)
>=	Větší nebo rovno (<i>dtto</i>)
Nižší priorita - zleva doprava:	
==	Test na rovnost (<i>dtto</i>)
!=	Test na nerovnost (<i>dtto</i>)
Nižší priorita - zleva doprava:	
&	Logický součin bit po bitu (and) - <i>provádí se nad stejnohlými bity obou operandů</i>
Nižší priorita - zleva doprava:	
^	Logické vylučovací nebo bit po bitu (xor) (<i>dtto</i>)
Nižší priorita - zleva doprava:	
	Logický součet bit po bitu (or) (<i>dtto</i>)
Nižší priorita - zleva doprava:	
&&	Logický součin (and) - <i>celý operand se považuje za true, je-li nenulový nebo za false je-li roven nule; výsledkem je 1 (true) nebo 0 (false)</i>
Nižší priorita - zleva doprava:	
	Logický součet (or) (<i>dtto</i>)
Nižší priorita - ZPRAVA DOLEVA:	
?:	Podmíněný výraz: <i>podmínka?výraz1: výraz2</i> znamená, že je-li podmínka splněna, výsledkem je výraz1 , v opačném případě výraz2
Nižší priorita - ZPRAVA DOLEVA:	
= += -= *= /= %= <<= >>= &= ^= =	Přiřazení, resp. kombinace jiná operace spolu s přiřazením. Např. $x*=y$ znamená $x=x*y$
Nejnižší priorita - zleva doprava:	
,	Postupné provedení (<i>Umožňuje zapsat více výrazů tam, kde syntakticky smí být jen jeden; výsledkem je hodnota posledního výrazu. Hodnota předchozích výrazů se zapomene, mohou mít ovšem vedlejší účinky.</i>)

Pořadí vyhodnocení – co si pamatovat

- ++, --, (), [] mají nejvyšší prioritu
- *,/,% mají prioritu vyšší než + a -
- Porovnávací operátory (==, !=, <) mají vyšší prioritu než logické (&&, ||, !)
  - `if (a == 1 && !b)`
- Operátory přiřazení mají velmi malou prioritu
  - uložení vyhodnoceného výrazu do proměnné až nakonec
  - vyhodnocují se zprava doleva

Lze ovlivnit pomocí závorek ()

- využívejte co **nejvíce**, výrazně zpřehledňuje!
- nespolehejte na „znalost“ priority operátorů

```
int prom1 = 1;  
int prom2 = 10;  
prom1 = (5 + ((prom1 * 18) % prom2) - prom1) == 12;
```

Řídící struktury

Řídící struktury

- **if** (*výraz*) {*příkaz1*} **else** {*příkaz2*}
- **for** (*init; podmínka; increment*) {*příkazy*}
- **while** (*podmínka_provedení*) {*příkazy*}
- **do** {*příkazy*} **while** (*podmínka_provedení*)
- **switch** (*promenna*) { **case** ... }

Podmíněné výrazy

- **if** (výraz) {příkaz1} **else** {příkaz2}

- pokud je výraz == TRUE (podmínka), vykoná se *příkaz1*
- jinak *příkaz2*

- Ternární operátor ?

- zkrácení if – else
- `odd = (var1 % 2 == 1) ? 1 : 0;`

- Problematika závorek

- pokud je ve větvi **then/else** jediný výraz, není nutné psát { }
- Ale raději vždy použijte (nezapomenete při pozdějším přidání)
- pozor na problém při pozdějším rozšiřování kódu u **else**

```
int var1 = 10;
_Bool odd = 0;
if (var1 % 2 == 1) {
    // var1 is odd
    odd = 1;
}
else {
    // var1 is even
    odd = 0;
}
```

```
int var1 = 10;
_Bool odd = 0;
if (var1 % 2 == 1) odd = 1;
else odd = 0;
printf("Even");
```


Cyklus FOR

```
for (inicializační_výraz; podmínka_provedení; inkrementální_výraz) {  
    // tělo cyklu, ... příkazy  
}
```

● Cyklus FOR

- *inicializační_výraz* – provede jen jednou, inicializace
  - typicky nastavení řídicí proměnné
- *podmínka_provedení* – pokud TRUE, tak proběhne tělo cyklu
  - typicky test řídicí proměnné vůči koncové hodnotě
- *inkrementální_výraz* – provede se po konci každé iterace
  - typicky změna řídicí proměnné

● Používáno často pro cykly s daným počtem iterací

- ne nutně fixním během překladu, ale ukončovací podmínka stejná
- např. projití pole od začátku do konce

```
// ...  
for (fahr = dolni; fahr <= horni; fahr += krok) {  
    celsius = 5.0 / 9.0 * (fahr - 32);  
    // vypise prevod pro konkretni hodnotu fahrenheitu  
    printf("%3d \t %6.2f \n", fahr, celsius);  
}  
// ...
```

Cyklus WHILE

```
while (podmínka_provedení) {  
    // telo cyklu, ... prikazy  
    // typicky zmena ridici promenne  
}
```

- Cyklus WHILE
  - *podmínka_provedení* – pokud TRUE, tak proběhne tělo cyklu
    - typicky test řídící proměnné vůči koncové hodnotě
  - typicky v těle modifikujeme řídící proměnnou
- Používáno především pro cykly s předem neznámým počtem iterací
  - např. opakuj cyklus, dokud se nevyskytne chyba

```
// ...  
fahr = dolni;  
while (fahr <= horni) {  
    celsius = 5.0 / 9.0 * (fahr - 32);  
    // vypise prevod pro konkretni hodnotu fahrenheitu  
    printf("%d \t %d \n", fahr, celsius);  
    // zmena ridici promenne  
    fahr = fahr + krok;  
}  
// ...
```

Cyklus DO - WHILE

```
do {  
    // tělo cyklu, ... příkazy  
    // typicky změna řídící proměnné  
}  
while (podmínka_provedení);
```

● Cyklus DO-WHILE

- *podmínka_provedení* – pokud TRUE, tak proběhne další iterace cyklu
  - typicky test řídící proměnné vůči koncové hodnotě
  - testuje se PO těle cyklu
- typicky v těle modifikujeme řídící proměnnou
- tělo cyklu vždy proběhne alespoň jednou!

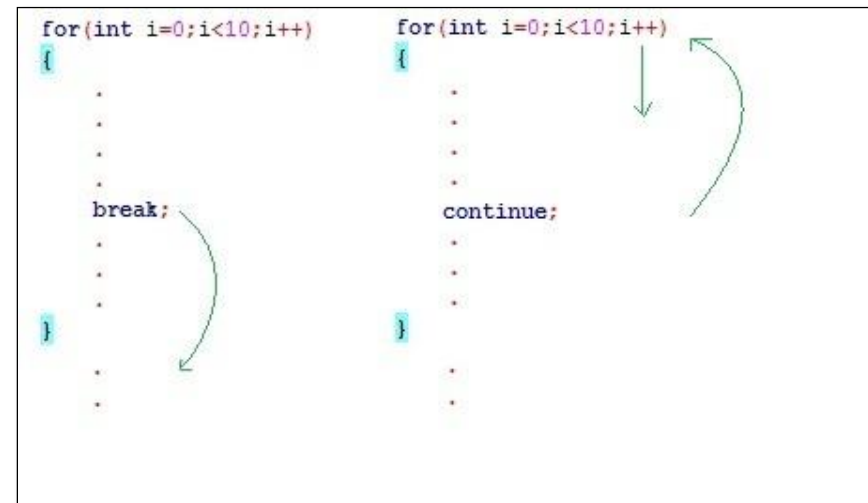
```
// ...  
fahr = dolni;  
if (fahr <= horni) {  
    do {  
        celsius = 5.0 / 9.0 * (fahr - 32);  
        // vypise prevod pro konkretni hodnotu fahrenheitu  
        printf("%d \t %d \n", fahr, celsius);  
        // zmena ridici promenne  
        fahr = fahr + krok;  
    } while (fahr <= horni);  
}  
// ...
```

Předčasné ukončení cyklu

- **break** – ukončení cyklu a pokračování za cyklem
- **continue** – ukončení těla cyklu a pokračování další iterací
- (**return**) – ukončení celé funkce
  - preferujte pouze jeden return na konci funkce
- (**exit**) – ukončení celého programu
- (**goto**)

Lze použít pro všechny cykly

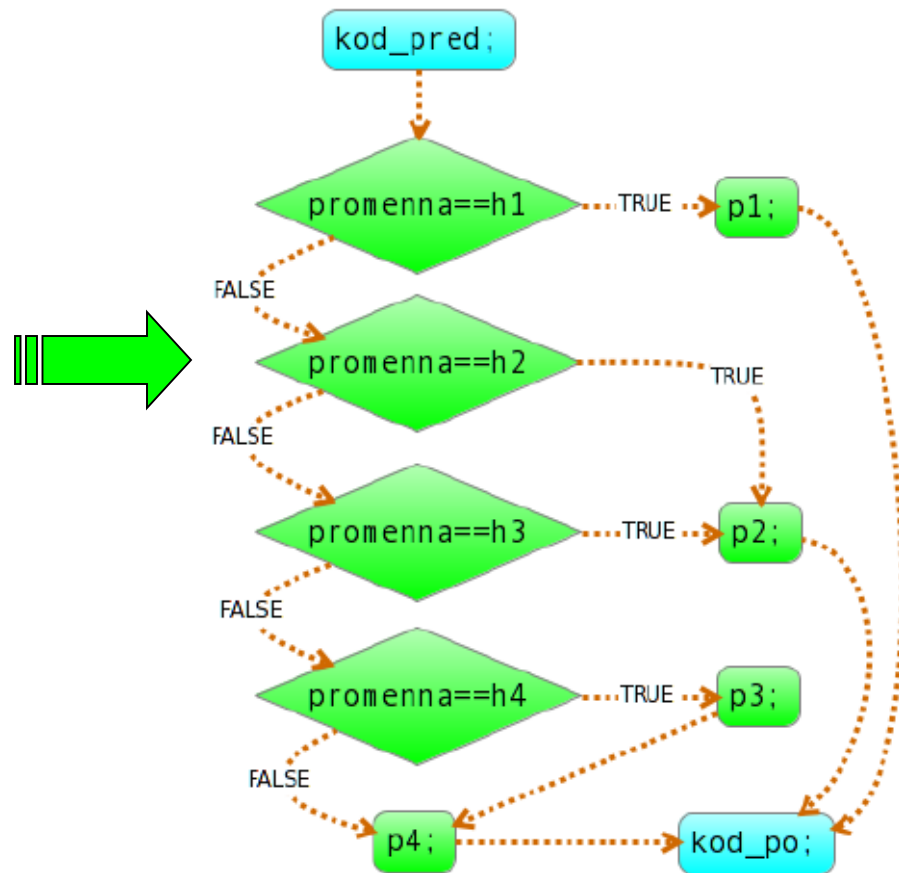

switch

- Podmíněný příkaz pro násobné větvení
- Využití pro typ `int` a typy, které na něj lze převést
  - další celočíselné typy (`char`, `short`, `long`)
- Umožňuje definovat samostatné větve pro různé hodnoty řídící proměnné
  - `case`, `break`
  - po nalezení shody se vykonává kód do nalezení klauzule `break`;
- Používejte `default` klauzuli
  - Aplikuje se, pokud žádný `case` neodpovídá
  - např. pro výpis chyby (zachytí nepředpokládanou hodnotu)

Switch – ukázka vyhodnocení

```
switch(promenna) {  
  case h1: p1; break;  
  case h2:  
  case h3: p2; break;  
  case h4: p3;  
  default: p4; break;  
}
```


Switch - ukázka

```
int value = 0;
// ...
switch (value) {
    case 1: {
        printf("Operation type A: %d\n", value);
        break;
    }
    case 2: {
        printf("Operation type A: %d\n",
        break;
    }
    case 3: {
        printf("Operation type B: %d\n",
        break;
    }
    default: {
        printf("Unknown value");
        break;
    }
}
```

*ukázka (ne)využití **break**;*

```
int value = 0;
// ...
switch (value) {
    case 1: // no break
    case 2: {
        printf("Operation type A: %d\n", value);
        break;
    }
    case 3: {
        printf("Operation type B: %d\n", value);
        break;
    }
    default: {
        printf("Unknown value");
        break;
    }
}
```

PB071 Prednaska 02 – Operátory, řídicí

The image shows the Kahoot! logo in a white, bold, sans-serif font with a slight 3D effect. The logo is centered on a background composed of a 4x4 grid of squares. The top-left half of the grid (the first two columns) is orange, and the bottom-left half (the last two columns) is green. The top-right half (the first two columns) is light blue, and the bottom-right half (the last two columns) is a darker green. The text 'Kahoot!' is positioned across the middle of the grid, with the 'K' and 'a' on the orange background, 'h' and 'o' on the light blue background, 'o' and 't' on the darker green background, and the exclamation mark on the light blue background.

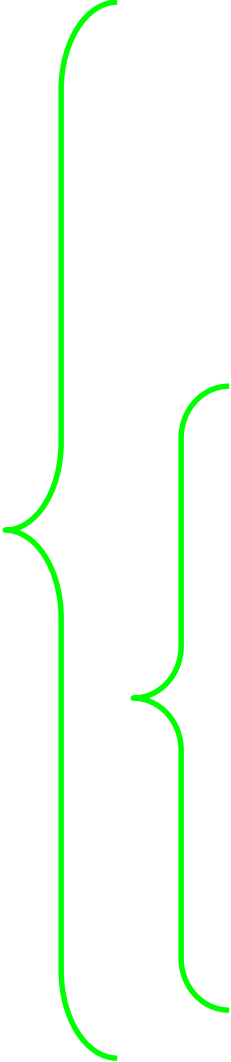
Kahoot!

Bloky

- Pomocí `{ }` zkombinujeme několik příkazů do jednoho bloku
- Blok lze využít jako nahrazení pro příkaz
  - v místě kde můžeme použít příkaz lze použít i blok
  - využito např. u řídicích konstrukcí jako IF-ELSE, cykly...
- Uvnitř bloku lze deklarovat proměnné, které automaticky zanikají na jeho konci
  - platnost proměnných je omezená na blok s deklarací
- Blok může být prázdný

Bloky - ukázka


```
#include <stdio.h>
#define F2C_RATIO (5.0 / 9.0)
int valueGlobal = 0;

float f2c(float fahr) {
    return F2C_RATIO * (fahr - 32);
}

int main(void) {
    int low = 0;
    int high = 300;
    int step = 20;

    for (int fahr = low; fahr <= high; fahr += step) {
        float celsius = f2c(fahr);
        if (celsius > 0) {
            printf("%3d \t %6.2f \n", fahr, celsius);
        }
    }
    return 0;
}
```

Rozsah platnosti proměnných

- Část kódu, odkud je proměnná použitelná (**scope**)
- Často koresponduje s blokem, ve kterém je proměnná deklarována
- Lokální proměnná
  - proměnná s omezeným rozsahem platnosti
  - typicky proměnné v rámci funkce nebo bloku
- Globální proměnná
  - proměnné deklarované mimo funkci
  - nezaniká mezi voláními funkcí

Rozsah platnosti - ukázka

- Určete rozsah platnosti proměnných v kódu
  - globální, lokální celá funkce, lokální blok

```
// ...
int valueGlobal = 0;

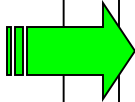
float f2c(float fahr) {
    return F2C_RATIO * (fahr - 32);
}
int main(void) {
    int low = 0;
    int high = 300;
    int step = 20;
    for (int fahr = low; fahr <= high; fahr += step) {
        float celsius = f2c(fahr);
        if (celsius > 0) {
            printf("%3d \t %6.2f \n", fahr, celsius);
        }
    }
    return 0;
}
```

Vnořené příkazy

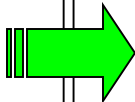
- Příkazy lze vnořit do sebe
  - další příkaz je součástí vnitřního bloku
  - např. vnořené if-else
- Pozor na nevhodné hluboké vnoření
  - řešením je přeformátování kódu
  - např. záměna za switch

Vnořené příkazy – ukázka přeformátování

```
if (day == 1) {  
    printf("Pondeli");  
}  
else {  
    if (day == 2) {  
        printf("Utery");  
    }  
    else {  
        if (day == 3) {  
            printf("Streda");  
        }  
        else {  
            // ....  
        }  
    }  
}
```



```
if (day == 1) printf("Pondeli");  
if (day == 2) printf("Utery");  
if (day == 3) printf("Streda");  
// ....
```



```
switch (day) {  
    case 1: printf("Pondeli"); break;  
    case 2: printf("Utery"); break;  
    case 3: printf("Streda"); break;  
    // ...  
}
```

Vnořené příkazy

- Pozor na příslušnost **else** k odpovídajícímu **if**
  - **if if else -> if příkaz;**
  - vhodné zdůraznit pomocí { }

```
if (day > 5) if (day == 7) printf("Nedele");  
else printf("Pracovni den nebo Sobota?");
```

```
if (day > 5) {  
    if (day == 7) printf("Nedele");  
    else printf("Sobota?");  
}
```

Shrnutí

```
#include <stdio.h>
```

```
int main(void) {
```

```
    int fahr = 0;  
    float celsius = 0;  
    int dolni = 0;  
    int horni = 300;  
    int krok = 20;
```

```
    for (fahr = dolni; fahr <= horni; fahr += krok) {  
        celsius = 5.0 / 9.0 * (fahr - 32);  
        // vypise prevod pro konkretni hodnotu fahrenheitu  
        printf("%3d \t %6.2f \n", fahr, celsius);  
    }  
    return 0;
```

```
}
```

Funkce **main**, má své tělo v bloku ohraničeném **{}**

Vzniká 5 **proměnných** s různými datovými **typy**. Jsou ihned inicializované **konstantou**.

Řídící struktura **for** (cyklus) vykoná svoje tělo v bloku **{}**, obsahujícím zkrácený přiřazovací **výraz** obsahující aritmetické **operátory**. Cyklus se ukončí na základě výsledku **porovnávacích** operátorů.


```

#include <stdio.h>
int main() {
    int i = 0;
    printf("while (i++) {\n");
    while (i++) {
        printf("%d\n", i);
        if (i == 2) break;
    }
    i = 0;
    printf("while (++i) {\n");
    while (++i) {
        printf("%d\n", i);
        if (i == 2) break;
    }
    printf("for (i = 0; i <=2; i++) {\n");
    for (i = 0; i <=2; i++) {
        printf("%d\n", i);
    }
    printf("for (i = 0; i <=2; ++i) {\n");
    for (i = 0; i <=2; ++i) {
        printf("%d\n", i);
    }
    return 0;
}

```

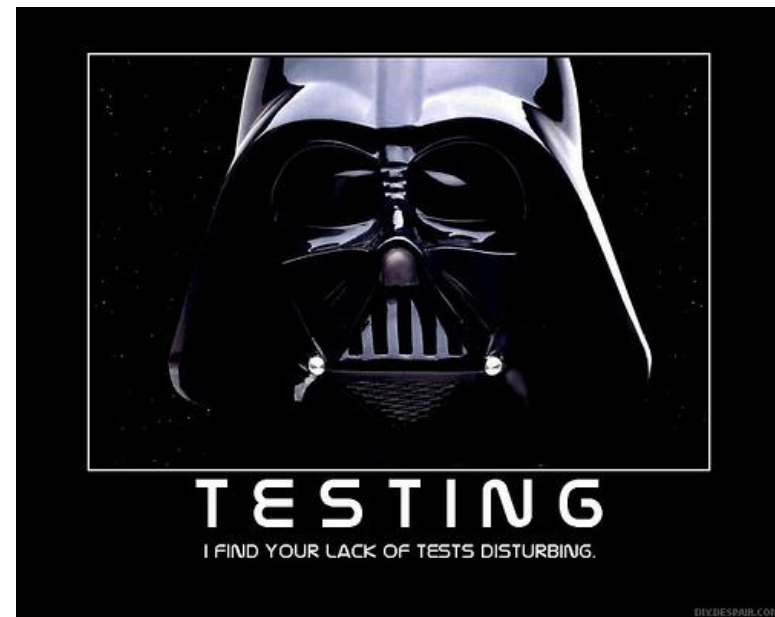
VÝSTUP:

```

while (i++) {
while (++i) {
1
2
for (i = 0; i <=2; i++) {
0
1
2
for (i = 0; i <=2; ++i) {
0
1
2

```

Testování, unit testing

Typy testování

- Manuální vs. Automatické
- Dle rozsahu testovaného kódu
- Unit testing
  - testování elementárních komponent
  - typicky jednotlivé funkce
- Integrovační testy
  - test spolupráce několika komponent mezi sebou
  - typicky dodržení definovaného rozhraní
- Systémové testy
  - test celého programu v reálném prostředí
  - ověření chování vůči specifikaci

Všeobecné tipy

- Ponechávejte v testu ladící výstupy i po nalezení chyby
  - Obalte do podmínky **if** (debug) `{printf("%d", prom)}`
- Nedělejte pouze manuální testy
  - NE: člověk zadává vstupy a očima kontroluje výstup
  - ANO: soubor pro standardní vstup, diff na výstup (ASSERT_FILE)
- Dělejte funkce testovatelné
  - jednoznačný vstup/výstup, ne globální proměnné...
- Hlavně piště testy (nejen) pro svoje funkce 😊

Psaní unit testů

- Automatizovaně spouštěné kusy kódu
- Zaměření na testování elementárních komponent
  - obsah proměnných (např. je konstanta `DAYSINWEEK==7?`)
  - chování funkce (např. sčítá funkce korektně?)
  - konzistence struktur (např. obsahuje seznam první prvek?)
- Základní testování opakuje následující kroky:
  1. Vytvoříme samostatnou testovací funkci (`test_add()`)
  2. V testu provedeme operaci, kterou chceme testovat
    - např. spuštění funkce `add()`
  3. Otestujeme výsledek. Pokud není očekávaný výsledek splněn, vypíšeme hlášení

```
if (!(add(-1, 2) == 1)) {  
    printf("Fail: add(-1, 2) != 1")  
}
```
- Nástroje pro unit test typicky nabízejí zjednodušení:
  - `ASSERT(add(-1, 2) == 1);`

Ukázkový jednoduchý testovací nástroj

- J. Weiser
  - <https://github.com/spito/testing>
  - `#include "testing.h"`
- TEST makro
  - Označuje testovací funkci
- ASSERT makro
  - Vyhodnocení podmínky
  - Chyba pokud není `true`
- ASSERT_FILE makro
  - To samé, ale v souboru
  - `stdout`, `stderr`, `FILE*`

```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>
#include "testing.h"

void foo() {
    ASSERT( 0 );
}

TEST( test1 ) {
    int a = 0;
    ASSERT( a + 1 == 0 );
}

TEST( test_output ) {
    printf("blabla");
    ASSERT_FILE(stdout, "blabla");
    printf("x");
    ASSERT_FILE(stdout, "blablax");
}

TEST( test_error_fprintf ) {
    fprintf(stderr, "blabla");
    ASSERT_FILE(stderr, "blabla");
    fprintf(stderr, "x");
    ASSERT_FILE(stderr, "blablax");
}
```

Unit testy – další informace

- Unit testy poskytují robustní specifikaci očekávaného chování komponent
- Unit testy nejsou primárně zaměřené na hledání nových chyb v existujícím kódu
  - většina chyb se projeví až při kombinaci komponent
  - typicky pokryto integračním testováním
- Regresní testy jsou typicky integrační testy
  - testy pro detekci výskytu dříve odhalené chyby
- Klíčové pro provádění refactoringu
  - porušení unit testu je rychle odhaleno

Unit testy – další informace

- Dělejte testy navzájem nezávislé
- Testujte jedním testem jen jednu komponentu
  - změna komponenty způsobí změnu jediného testu
- Pojmenujte testy vypovídajícím způsobem
  - co (komponenta), kdy (scénář použití), výsledek (očekávaný)
- I další typy testů lze dělat se stejným „frameworkem“
  - rozlišujte ale jasně unit testy od integračních
- Integrační testy vykonají související část kódu
  - např. vložení několika prvků do seznamu a test obsahu

Shrnutí

- Základní datové typy
  - volte vhodný, pozor na rozsah a přesnost
  - konstanty – různé možnosti zápisu (dekad., hexa.)
- Operátory
  - používejte závorky pro zajištění pořadí vyhodnocování
- Řídící struktury
  - není vždy jediná nejvhodnější
  - snažte se o čitelný kód
- Testování
  - automatizujte všechny nutné manuální činnosti

DODATEČNÉ NÁSTROJE PRO UNITTESTING

MinUnit

- <http://www.jera.com/techinfo/jtns/jtn002.html>
- Extrémně jednoduchý testovací „framework“ pro C/C++
  - lze pustit v libovolném prostředí

vypiš `message` pokud `!(test)`

```
/* file: minunit.h */  
#define mu_assert(message, test) do { if (!(test)) return message; } while (0)  
#define mu_run_test(testFnc) do { char *message = testFnc(); tests_run++; \  
    if (message) return message; } while (0)  
extern int tests_run;
```

spust' `testFnc()` a vrat' výsledek

- Pozn. `do{...} while(0)` s testem nesouvisí
  - jde o způsob, jak psát bezpečně makro obsahující více příkazů
  - <http://stackoverflow.com/questions/1067226/c-multi-line-macro-do-while0-vs-scope-block>

MinUnit – definice jednotlivých testů

```
/* file minunit_example.c */
#include <stdio.h>
#include "minunit.h"

int tests_run = 0;

int foo = 7;
int bar = 4;

static char * test_foo() {
    mu_assert("error, foo != 7", foo == 7);
    return 0;
}

static char * test_bar() {
    mu_assert("error, bar != 5", bar == 5);
    return 0;
}
```

naše proměnné,
jejichž hodnoty
budeme testovat

test zda proměnná foo
je rovna 7 (ok)

test zda proměnná bar
je rovna 5 (selže)

MinUnit – spuštění a vyhodnocení testů

```
static char * all_tests() {  
    mu_run_test(test_foo);  
    mu_run_test(test_bar);  
    return 0;  
}  
  
int main(int argc, char **argv) {  
    char *result = all_tests();  
    if (result != 0) {  
        printf("%s\n", result);  
    }  
    else {  
        printf("ALL TESTS PASSED\n");  
    }  
    printf("Tests run: %d\n", tests_run);  
  
    return result != 0;  
}
```

spuštění jednotlivých
testů
(pozn. zastaví se na
prvním chybném)

výpis v případě
nefunkčního testu

Ize získat celkový
počet testů, které
proběhly korektně

CxxTest – pokročilejší framework

- <http://cxxtest.tigris.org/>
- Pro C i C++
  - vyžaduje překladač pro C++ a Python
  - testy jsou funkce v potomkovi CxxTest::TestSuite
- Lze integrovat do IDE
  - např. VisualStudio: <http://morison.biz/technotes/articles/23>
- Existuje velké množství dalších možností
  - http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_unit_testing_frameworks

CxxTest – dostupné testovací makra

<http://cxxtest.sourceforge.net/guide.html#TOC7>

Macro

[TS_FAIL\(*message*\)](#)

[TS_ASSERT\(*expr*\)](#)

[TS_ASSERT_EQUALS\(*x*, *y*\)](#)

[TS_ASSERT_SAME_DATA\(*x*, *y*, *size*\)](#)

[TS_ASSERT_DELTA\(*x*, *y*, *d*\)](#)

[TS_ASSERT_DIFFERS\(*x*, *y*\)](#)

[TS_ASSERT_LESS_THAN\(*x*, *y*\)](#)

[TS_ASSERT_LESS_THAN_EQUALS\(*x*, *y*\)](#)

[TS_ASSERT_PREDICATE\(*R*, *x*\)](#)

[TS_ASSERT_RELATION\(*R*, *x*, *y*\)](#)

[TS_ASSERT_THROWS\(*expr*, *type*\)](#)

[TS_ASSERT_THROWS_EQUALS\(*expr*, *arg*, *x*, *y*\)](#)

[TS_ASSERT_THROWS_ASSERT\(*expr*, *arg*, *assertion*\)](#)

[TS_ASSERT_THROWS_ANYTHING\(*expr*\)](#)

[TS_ASSERT_THROWS_NOTHING\(*expr*\)](#)

[TS_WARN\(*message*\)](#)

[TS_TRACE\(*message*\)](#)

Description

Fail unconditionally

Verify (*expr*) is true

Verify (*x*==*y*)

Verify two buffers are equal

Verify (*x*==*y*) up to *d*

Verify !(*x*==*y*)

Verify (*x*<*y*)

Verify (*x*<=*y*)

Verify *P*(*x*)

Verify *x R y*

Verify that (*expr*) throws a specific type of exception

Verify type and value of what (*expr*) throws

Verify type and value of what (*expr*) throws

Verify that (*expr*) throws an exception

Verify that (*expr*) doesn't throw anything

Print *message* as a warning

Print *message* as an informational message